

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Хрустовського Сергія Григоровича
на тему «**Категоризація населених пунктів в механізмі оптимізації територіальної основи місцевого самоврядування в Україні**»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації «Категоризація населених пунктів в механізмі оптимізації територіальної основи місцевого самоврядування в Україні» зумовлена комплексом системних викликів, що постали перед державою в умовах трансформації публічного управління, незавершеності реформи децентралізації та необхідності забезпечення ефективного повоєнного відновлення територій. Попри суттєві досягнення реформи децентралізації, зокрема укрупнення територіальних громад і перерозподіл повноважень між рівнями влади, питання раціональної організації територіальної основи місцевого самоврядування залишається відкритим. Наявна модель адміністративно-територіального устрою не повною мірою враховує демографічні, економічні, інфраструктурні та безпекові відмінності між населеними пунктами, що ускладнює формування спроможних громад та ефективно надання публічних послуг.

У сучасних умовах особливого значення набуває наукове обґрунтування підходів до категоризації населених пунктів як інструменту диференційованого управління територіальним розвитком. Відсутність чіткої, багатокритеріальної системи класифікації населених пунктів призводить до уніфікованого підходу у державній політиці, що не враховує специфіку функціонування різних типів поселень – від великих міських агломерацій до сільських територій із депопуляційними тенденціями. Це, у свою чергу, знижує ефективність використання бюджетних ресурсів, ускладнює стратегічне планування розвитку територіальних громад та стримує впровадження інструментів просторового планування, орієнтованих на результат.

В умовах повоєнного відновлення України значення досліджуваної теми суттєво зростатиме. Війна призвела до значних руйнувань інфраструктури, зміни демографічної структури населення, внутрішнього переміщення осіб та трансформації економічної активності в регіонах. Це потребує нових підходів до планування відновлення територій, які б враховували не лише ступінь руйнувань, але й стратегічну роль населених пунктів у регіональному розвитку. Категоризація населених пунктів у цьому контексті виступає як інструмент пріоритетизації інвестицій, визначення центрів економічного зростання, формування мережі соціальної та критичної інфраструктури, а також забезпечення доступності публічних послуг для населення.

Крім того, актуальність теми зумовлена необхідністю гармонізації української системи публічного управління з європейськими підходами до територіальної організації влади. У контексті євроінтеграційних процесів важливим є впровадження принципів багаторівневого врядування, територіальної згуртованості та збалансованого розвитку, що передбачає чітке розуміння функціональної ролі різних типів населених пунктів. Категоризація дозволяє забезпечити узгодженість між стратегічними документами на національному, регіональному та місцевому рівнях, а також підвищити ефективність взаємодії між органами публічної влади.

Таким чином, дослідження категоризації населених пунктів як складової механізму оптимізації територіальної основи місцевого самоврядування є своєчасним і науково обґрунтованим. Воно відповідає сучасним запитам розвитку публічного управління в Україні, сприяє підвищенню ефективності територіальної організації влади та створює підґрунтя для сталого, інклюзивного і безпеково орієнтованого розвитку територій у повоєнний період.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в такому:

- сформульовано цілісну теоретико-методологічну концепцію категоризації населених пунктів як багатовимірного інструменту оптимізації територіальної основи місцевого самоврядування. На відміну від наявних підходів, що трактують категоризацію переважно як демографічний або формально-адміністративний поділ, у роботі доведено її комплексний характер, який інтегрує правові, просторові, інфраструктурні, соціально-економічні та інституційні параметри;

- доведено, що категоризація населених пунктів є ключовим інструментом стратегічного управління розвитком територіальних громад, а не лише елементом муніципально-територіального процесу. На відміну від існуючих досліджень обґрунтований вплив категоризації на посилення інституційної спроможності територіальних громад, просторову збалансованість, доступність послуг;

- здійснено чітке теоретико-правове розмежування між поняттями «категорія населеного пункту», «статус населеного пункту», «категорія та статус територіальної громади». Запропонований підхід відрізняється від попередніх тим, що закріплює категоризацію як аналітичну процедуру, а статус – як юридичний наслідок її застосування, що усуває існуючу у публічно-управлінській практиці змішуваність цих понять;

- на відміну від існуючих досліджень, які аналізували розвиток населених пунктів лише в окремі історичні періоди, реконструйовано історичну еволюцію категоризації населених пунктів України в логіці зміни парадигм – від станової

моделі, через радянську демографічно-індустріальну, до сучасної багатофакторної, що ґрунтується на функціонально-просторових критеріях;

- науково обґрунтовано типологізацію сучасних західних моделей категоризації населених пунктів (морфологічних, функціональних, мережеских, багатофакторних) та визначено можливості їх адаптації до української практики, тоді як раніше ці моделі розглядалися фрагментарно або поза контекстом української системи розселення;

- запропоновано нову модель правового розмежування «території населеного пункту» та «території територіальної громади», що відсутня у попередніх дослідженнях і нормативних документах. У зв'язку із цим обґрунтовано потребу прийняття Закону України «Про територіальну громаду»;

- створено та апробовано Методику комплексної оцінки умов та показників категоризації населених пунктів, яка вперше інтегрує демографічні, економічні, інфраструктурні, просторові, соціальні та інституційні критерії у єдину багатофакторну модель. Її наукова новизна полягає у відмові від одномірних демографічних підходів та переході до стандартизованої, прозорої процедури оцінювання, придатної для масштабування на всю країну.

Отже, поставлена в дисертаційній роботі мета: «розроблення теоретико-методологічних засад та методичного інструментарію категоризації населених пунктів як механізму оптимізації територіальної основи місцевого самоврядування України в умовах децентралізації, просторових трансформацій та наближення до європейських стандартів класифікації населених пунктів» виконана повністю, а здобувач повною мірою оволодів методологією наукових досліджень.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота здобувача Хрустовського Сергія Григоровича на тему «Категоризація населених пунктів в механізмі оптимізації територіальної основи місцевого самоврядування в Україні» за своїм змістом і спрямованістю відповідає проєкту Стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» та узгоджується з пріоритетними напрямками наукових досліджень, визначеними освітньо-науковою програмою «Публічне управління та адміністрування». Обрана тематика, сформульовані мета і завдання, а також визначені об'єкт і предмет дослідження відповідають сучасним науковим підходам у сфері публічного управління, відображають актуальні виклики розвитку системи публічної влади та відповідають вимогам до підготовки здобувачів ступеня доктора філософії.

Робота є завершеним, цілісним і логічно вибудованим науковим дослідженням, у межах якого послідовно розв'язано поставлені наукові завдання та досягнуто визначеної мети. Отримані результати свідчать про суттєвий

особистий внесок здобувача у розвиток наукового напрямку «Державне управління», зокрема в аспекті теоретичного обґрунтування та практичної інтерпретації сучасних механізмів удосконалення публічного управління. Сформульовані у дисертації висновки та пропозиції характеризуються науковою новизною, належним рівнем аргументації та мають прикладну цінність для діяльності органів публічної влади.

За результатами аналізу звіту подібності встановлено, що дисертаційна робота є результатом самостійного наукового пошуку здобувача. У ній відсутні ознаки академічної недоброчесності, зокрема фальсифікації, фабрикації, компіляції чи плагіату. Використані наукові положення, ідеї та текстові фрагменти інших авторів належним чином оформлені та супроводжуються коректними посиланнями на відповідні джерела.

У цілому дисертація відповідає встановленим вимогам до наукових робіт третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти та засвідчує високий рівень наукової підготовки здобувача, його здатність до самостійного проведення досліджень і вирішення складних науково-практичних завдань у сфері публічного управління та адміністрування.

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційну роботу викладено сучасною українською літературною мовою з дотриманням усталених лексичних, граматичних і стилістичних норм. Виклад основних наукових положень, теоретичних узагальнень, висновків і практичних рекомендацій є чітким, послідовним і логічно структурованим, що забезпечує цілісність сприйняття результатів дослідження. Мова та стиль загалом відповідають вимогам наукового дискурсу, вирізняються точністю формулювань, коректним використанням фахової термінології та відсутністю смислових неоднозначностей.

Структура дисертації є виваженою, логічно впорядкованою та внутрішньо узгодженою. Розділи послідовно пов'язані між собою, що сприяє системному розкриттю теми дослідження та досягненню поставленої мети. Сформульовані висновки ґрунтуються на результатах проведеного аналізу, є аргументованими, науково обґрунтованими та узагальнюють ключові результати роботи.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 396 сторінок, з яких 242 сторінки припадають на основний текст. Список використаних джерел налічує 343 найменування, що свідчить про широку та репрезентативну джерельну базу дослідження.

Мета та завдання дослідження, визначені автором, логічно зумовлюють структуру дисертаційної роботи, послідовність викладу матеріалу, а також обґрунтовують вибір і поєднання загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Застосований методологічний інструментарій є

релевантним предмету дослідження, забезпечує комплексний характер аналізу та дозволяє повною мірою досягти поставленої мети й вирішити сформульовані наукові завдання.

Об'єкт і предмет дослідження визначено коректно, з дотриманням методологічних вимог, і вони перебувають у логічному та змістовному взаємозв'язку з метою та завданнями роботи. Їх формулювання є чітким і послідовним, що забезпечує цілісність дослідження та належний рівень наукової обґрунтованості отриманих результатів.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, ступінь наукової розробленості теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, визначено ступінь їх апробації і особистий внесок дисертанта.

Перший розділ дисертаційного дослідження присвячено теоретико-методологічним засадам розвитку населених пунктів у системі територіальної організації суспільства. У цьому розділі здійснено комплексний аналіз наукових підходів, концепцій, теорій та моделей формування і управління системою розселення, що дозволило узагальнити існуючі наукові напрацювання та визначити їх прикладне значення для сучасних умов просторового розвитку.

У підрозділі 1.1 розкрито основні наукові підходи до розуміння сутності системи розселення, проаналізовано класичні та сучасні теорії її формування і функціонування, а також окреслено моделі управління розвитком населених пунктів з позицій публічного управління та територіального розвитку. Автор доходить висновку, що категорія населеного пункту повинна визначатися з урахуванням інтегрованості функцій та ролі, яку він відіграє в загальній структурі територіальної системи (с. 27). Також автор пропонує відійти від суто демографічного підходу до визначення категорії населених пунктів. Замість фіксованих порогів чисельності пропонується враховувати функціонально-просторові параметри: масштаби мобільності, рівень доступності послуг, інтенсивність міжпоселенських потоків, економічну привабливість та ступінь централізації сервісних функцій. Як результат, категоризація набуває значно точнішої характеристики, відображаючи реальну роль кожного населеного пункту в системі розселення (с. 32). Здійснений автором теоретичний аналіз підтверджує необхідність переходу від формально-статистичних критеріїв до системно-орієнтованої, функціонально-територіальної та інституційно обґрунтованої моделі категоризації (с. 52).

У підрозділі 1.2 досліджено процеси категоризації населених пунктів в історичній ретроспективі, що дало змогу простежити еволюцію підходів до їх класифікації, зміну критеріїв віднесення до відповідних категорій та вплив соціально-економічних і політичних факторів на ці процеси. Зокрема дослідження еволюції категорій населених пунктів в Україні засвідчує історичну

спадкоємність форм поселенського розвитку, залежність статусу поселення від політичного режиму та економічної системи, а також про зростання ролі публічного адміністрування щодо визначення категорій населених пунктів. Тривалий процес імплементації конституційних положень щодо населених пунктів, наявність значної кількості відповідних законопроектів свідчить про великі труднощі із подоланням радянської моделі населених пунктів (с. 75).

У підрозділі 1.3 здійснено компаративний аналіз сучасних підходів до класифікації поселень, зокрема в Україні та зарубіжних країнах (Польща, Чехія, Литва, Грузія, Франція, ФНР, США), а також досліджено трансформацію категорій населених пунктів у контексті адміністративно-територіальних реформ і процесів децентралізації. Це дозволило виявити ключові тенденції, проблеми та напрями вдосконалення існуючої системи категоризації населених пунктів. Автор доходить висновку, що ефективна категоризація за кордоном вимагає поєднання історичної обґрунтованості, функціонального аналізу та прозорих процедур, а також усвідомлення того, що категорія населеного пункту є механізмом балансування між територіальною ідентичністю, управлінською спроможністю та просторовою логікою розвитку (с. 97).

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячено аналізу управлінських та правових чинників категоризації населених пунктів у сучасних умовах розвитку територіальної організації суспільства. У розділі акцентовано увагу на взаємозв'язку статистичних, просторових, нормативно-правових та інституційних аспектів, що визначають підходи до класифікації та трансформації системи розселення в Україні.

У підрозділі 2.1 здійснено аналіз статистичних і просторових тенденцій розвитку системи населених пунктів в Україні. Досліджено динаміку кількісних та якісних характеристик поселень, особливості їх територіального розміщення, рівень урбанізації, демографічні зміни, а також диспропорції просторового розвитку. Це дозволило виявити ключові тренди трансформації системи розселення та їх вплив на потребу в оновленні підходів до категоризації населених пунктів. Автор доходить загальної висновку, що сучасна система розселення України є складною, неоднорідною та структурно незбалансованою, що відображає довготривалі демографічні, економічні та політико-історичні процеси (с. 186).

У підрозділі 2.2 проаналізовано нормативно-правові та інституційні чинники категоризації населених пунктів. Охарактеризовано чинне законодавче забезпечення, визначено роль органів державної влади та місцевого самоврядування у формуванні та реалізації політики у сфері адміністративно-територіального устрою, а також виявлено проблеми правового регулювання та інституційної координації, що впливають на ефективність системи категоризації. Наведене авторське визначення дефініції «населений пункт» (компактна або функціонально цілісна частина території, на якій сформувалася

спільнота жителів, що має сформовану забудову, власну історично або офіційно закріплену назву, визначені у встановленому законом порядку межі та забезпечена базовими елементами соціальної і транспортної інфраструктури) (с. 139).

У підрозділі 2.3 досліджено європейські підходи та стандарти щодо системи розселення і типології населених пунктів. Здійснено компаративний аналіз практик країн Європейського Союзу, зокрема щодо використання функціональних, демографічних та просторових критеріїв класифікації поселень. Це дало змогу окреслити можливості імплементації європейського досвіду в Україні та сформувані підґрунтя для гармонізації національної системи категоризації населених пунктів із європейськими стандартами. Автор резюмує, що європейські підходи до типологізації населених пунктів демонструють системний перехід від юридично-адміністративної логіки до функціонально-просторової, у якій ключовими стають щільність населення, характер забудови, інтенсивність маятникової міграції та ступінь інтегрованості поселень у ширші урбанізовані зони (с. 187).

Третій розділ дисертаційного дослідження присвячено обґрунтуванню стратегічних, методичних та прикладних засад зміни категорії населених пунктів у контексті розвитку територіальних громад. У розділі зосереджено увагу на формуванні цілісного інструментарію публічного управління, який поєднує стратегічне планування, аналітичні методики та практичні кейси реалізації змін у системі категоризації поселень.

У підрозділі 3.1 розкрито підходи до стратегічного цілепокладання щодо трансформації категорії населених пунктів територіальної громади. Обґрунтовано необхідність узгодження таких трансформацій із документами стратегічного розвитку громад, регіональними стратегіями та державною політикою у сфері просторового розвитку. Визначено ключові цілі, принципи та пріоритети зміни категорії населених пунктів з урахуванням соціально-економічного потенціалу, функціонального призначення територій та потреб мешканців. Автор наводить чітке аргументування взаємопов'язаних, але не тотожних термінів «категорія населеного пункту» та «статус населеного пункту» (с. 190-193). Проведений автором аналіз нормативно-правової бази засвідчив, що жоден із законодавчих актів не містить норм, які встановлюють обмеження, вимоги чи окремі режими забудови залежно від категорії населеного пункту «село – селище – місто». Відповідне регулювання відбувається не за категорією населеного пункту, а за містобудівними характеристиками території та містобудівною документацією. (с. 196).

У підрозділі 3.2 запропоновано методику комплексної оцінки умов та показників категоризації населених пунктів. Вона передбачає врахування таких умов місцевості: історичних (с. 215-217), географічних (с. 217-218), соціально-економічних (с. 218-220), природних (с. 220-221), екологічних (с. 221-223),

етнічних (с. 223-224), культурних (с. 224-226), якість та доступність надання адміністративних та інших послуг (с. 226-227), ефективність та якість управління територією (с. 228-229), демографічна ситуація (с. 233-235), транспортна доступність та комунікація (с. 235-236), наслідки стихійних лих, техногенних аварій та воєнних дій (с. 236-238), можливості забезпечення інфраструктурної спроможності місцевого самоврядування здійснювати визначені законом повноваження на відповідній території (с. 238-239), можливості забезпечення фінансової спроможності місцевого самоврядування здійснювати визначені законом повноваження на відповідній території (с. 239-241), характер забудови (с. 241-242), компактність (с. 242-246). Запропонована методика дозволяє об'єктивно оцінювати доцільність зміни категорії населеного пункту, підвищує обґрунтованість управлінських рішень та сприяє формуванню прозорого механізму категоризації.

У підрозділі 3.3 здійснено кейс-аналіз зміни категорії населеного пункту, що дало змогу апробувати запропоновані теоретико-методичні підходи на практиці. У процесі дослідження нами були вивчені наступні кейси: селище Авангард Одеського району Одеської області, селище Слобожанське Дніпровського району Дніпропетровської області, селище Слобожанське Чугуївського району Харківської області. Окрім того, з метою апробації, визначеної у підрозділі 3.2., Методики автором обґрунтовано доцільність надання селищу Авангард Одеського району Одеської області (де автор працює на посаді селищного голови) статусу міста, що водночас виступає способом впровадження дослідження, а також відповідним кейсом. Проаналізовано конкретні приклади трансформації статусу населених пунктів, визначено передумови, етапи реалізації та результати таких змін, а також окреслено проблеми і ризики, що виникають у процесі їх впровадження. Це дозволило сформулювати практичні рекомендації для органів публічної влади щодо ефективного управління процесами зміни категорії населених пунктів.

Сформульовані в дисертаційній роботі загальні висновки є чіткими, послідовними, логічно вибудованими та науково обґрунтованими, що свідчить про високий рівень узагальнення результатів проведеного дослідження. Це, у свою чергу, підтверджує наукову зрілість дисертанта, глибоке й системне опрацювання ним теоретичних і прикладних джерел, загальна кількість яких становить 343 позиції, а також уміння критично осмислювати наукові підходи та інтегрувати їх у власну концепцію дослідження. Важливою складовою наукової аргументації є використання результатів практичних напрацювань і рекомендацій щодо розвитку Авангардівської селищної територіальної громади, що підсилює прикладний характер дисертаційної роботи.

Сформульовані у дисертаційному дослідженні наукові положення, висновки та рекомендації відповідають встановленим Міністерством освіти і

науки України вимогам до робіт на здобуття ступеня доктора філософії. Їх належний рівень наукової обґрунтованості та достовірності підтверджується ґрунтовним аналізом широкого кола нормативно-правових актів, офіційних документів, а також вітчизняних і зарубіжних наукових джерел за тематикою дослідження, що забезпечило комплексність, системність і логічну узгодженість отриманих наукових висновків і практичних рекомендацій.

Дисертаційну роботу оформлено відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Наукові результати дисертаційного дослідження Хрустовського С.Г. відображено у шести наукових публікаціях, що свідчить про належний рівень їх апробації та оприлюднення. Зокрема, чотири статті опубліковано у наукових виданнях, які на момент виходу були включені до переліку фахових видань України, рекомендованих для публікації результатів дисертаційних досліджень, при цьому дві з них підготовлено у співавторстві.

Крім того, ключові положення та результати дослідження апробовано на двох науково-практичних конференціях всеукраїнського рівня з подальшою публікацією тез доповідей, одна з яких виконана у співавторстві. Участь у зазначених заходах забезпечила можливість професійного обговорення результатів дослідження, їх уточнення та вдосконалення з урахуванням зауважень і рекомендацій наукової спільноти.

Водночас слід зауважити, що при наведенні опису опублікованих тез літньої школи (с. 5 і с. 396) зазначено некоректний URL. Правильним є посилання: <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2221/files/3731ebd8-b655-4550-bff0-18f7238369e1.pdf>

Опубліковані наукові праці послідовно та повною мірою відображають основні результати, отримані автором, логічно репрезентують етапи проведеного дослідження та змістовно доповнюють дисертаційну роботу. Використання наукових положень, підходів, результатів та текстових матеріалів інших дослідників, а також співавторів здійснено з дотриманням принципів академічної доброчесності та супроводжується належними бібліографічними посиланнями.

Загалом, наукові результати дисертації є достатньо апробованими та належним чином представленими у публікаціях здобувача, що відповідає встановленим вимогам до апробації результатів дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Водночас, у дисертації наявні й певні недоліки:

1. На с. 69–70 дисертації йде мова про законопроект, однак не зазначено ні його назви, ні реєстраційного номера. Вище по тексту згадується Закон України «Про адміністративно-територіальний устрій України» (1998 р., наведений у списку літератури за № 121), який був заветований Президентом України. Вважаємо, що доцільно було б у тексті дисертації більш детально описати історію проходження даного законопроекту, оскільки це дозволило б глибше розкрити еволюцію нормативно-правового забезпечення адміністративно-територіального устрою, уточнити причини його неприйняття в остаточній редакції, а також виявити ключові інституційні та політико-управлінські чинники, що вплинули на формування підходів до категоризації населених пунктів в Україні. Такий аналіз підвищив би рівень обґрунтованості дослідження та посилив би зв'язок між теоретичними положеннями і практикою державного управління у відповідній сфері.

2. Підрозділ 2.2 дисертації (с. 98–135) містить ґрунтовний аналіз статистичних показників розвитку системи населених пунктів України, проте переважна частина використаних даних обмежується 2022 роком – початком повномасштабного вторгнення росії в Україну. Відповідно, у дослідженні не повністю враховано подальші зміни демографічних та соціально-економічних показників, зокрема темпи приросту (скорочення) населення, коефіцієнт смертності, середню тривалість життя, динаміку чисельності населення та інші релевантні індикатори. У зв'язку з цим доцільно було б, за можливості, доповнити аналіз більш актуальними даними або окреслити вплив воєнних чинників на трансформацію системи розселення, що дозволило б підвищити аналітичну цінність і актуальність отриманих результатів.

3. Здійснений у підрозділі 3.1 дисертації аналіз нормативно-правової бази є загалом ґрунтовним і системним, однак недостатньо повною мірою відображає трансформацію підходів до категоризації населених пунктів у межах територіальних громад в умовах реалізації реформи децентралізації (з 2014 року дотепер). Зокрема, поза належною увагою залишаються зміни в ієрархії та функціональному призначенні населених пунктів після утворення об'єднаних територіальних громад, а також вплив адміністративно-територіальної реформи на їх правовий статус і управлінські функції. Доцільним було б більш детально акцентувати увагу на проблемних аспектах категоризації населених пунктів, що виникли в процесі об'єднання територіальних громад, зокрема: невідповідності чинної класифікації сучасним управлінським потребам, розмитості критеріїв віднесення до певних категорій, а також відсутності чіткої кореляції між статусом населеного пункту та обсягом повноважень органів місцевого самоврядування. Крім того, роботу доцільно було б підсилити авторськими пропозиціями щодо удосконалення підходів до категоризації населених пунктів у структурі територіальних громад. Зокрема, це може включати розроблення чітких критеріїв класифікації з урахуванням демографічних, функціональних та

інфраструктурних показників, запровадження багаторівневої моделі категоризації, а також узгодження нормативно-правового регулювання із сучасними практиками просторового планування та управління розвитком територій.

4. Здійснений у підрозділі 3.3 аналіз фінансової спроможності Авангардівської територіальної громади (с. 272–275) охоплює показники за 2021–2023 роки, що загалом дозволяє оцінити динаміку розвитку громади у попередній період. Водночас доцільним є оновлення аналітичної бази шляхом включення даних за 2024–2025 роки, що забезпечило б більш релевантну та актуальну оцінку фінансової спроможності громади в умовах сучасних викликів. Розширення часових меж аналізу дало б можливість простежити вплив повномасштабної війни на бюджетні показники громади, зокрема на структуру доходів (податкові та неподаткові надходження, трансферти), динаміку видатків (соціальний захист, оборонні потреби, відновлення інфраструктури), а також рівень фінансової автономії та залежності від державної підтримки. Крім того, це дозволило б оцінити ефективність управлінських рішень органів місцевого самоврядування в умовах кризової нестабільності. Оновлення даних також створило б підґрунтя для більш обґрунтованих висновків щодо тенденцій фінансової стійкості громади, виявлення ризиків та дисбалансів бюджетної політики, а також формування практично орієнтованих рекомендацій щодо підвищення фінансової спроможності територіальної громади у середньостроковій перспективі.

5. У тексті дисертаційної роботи виявлено окремі технічні огріхи, що мають редакційний характер і не впливають на змістовну частину дослідження, зокрема:

5.1) при формулюванні положень наукової новизни (с. 19–21) доцільно було б здійснити їх чітку систематизацію відповідно до усталених у вітчизняній науковій практиці рубрик «вперше», «вдосконалено», «отримали подальший розвиток». Такий підхід сприяв би кращій структурованості викладеного матеріалу, підвищив би рівень його сприйняття, а також дозволив би більш однозначно ідентифікувати авторський внесок здобувача у розвиток відповідної наукової проблематики;

5.2) список використаних джерел і літератури (с. 291–324) укладено без дотримання єдиного принципу впорядкування – ані за алфавітним порядком, ані за порядком згадування у тексті, що створює враження його хаотичності. Крім того, нормативно-правові акти здебільшого наведено без зазначення URL, або посилань на офіційні джерела оприлюднення. В окремих позиціях вказано дату звернення до електронних ресурсів, однак такий підхід не є послідовним і застосований не до всіх джерел. У зв'язку з цим доцільно уніфікувати принципи оформлення списку використаних джерел відповідно до чинних стандартів, що

сприятиме підвищенню якості оформлення дисертаційної роботи та її відповідності академічним вимогам;

5.3) окремі рисунки в роботі (с. 30, 39, 44, 46 та ін.) подано англійською мовою. Варто було б здійснити їх переклад українською мовою, оскільки це забезпечило б цілісність мовного оформлення дисертації, покращило б сприйняття матеріалу та відповідає б вимогам до оформлення наукових робіт, що подаються українською мовою. Крім того, використання єдиної мови викладу сприяє більш чіткому та однозначному розумінню змісту представлених результатів дослідження;

5.4) у дисертаційній роботі трапляється використання окремих елементів стилістично невиваженої термінології, зокрема таких формулювань, як «затаскування» системного підходу, «притягування його до місця й не до місця у наукових дослідженнях» (с. 25), «стримуючі петлі» (с. 29), «структурні петлі» (с. 31) тощо. Використання подібної лексики не повною мірою відповідає вимогам наукового стилю викладу. У зв'язку з цим доцільно замінити зазначені терміни на більш коректні наукові відповідники, що сприятиме підвищенню рівня академічної культури та термінологічної точності дослідження.

Проте висловлені зауваження мають уточнювальний і рекомендаційний характер, не є принциповими та не впливають на загальний рівень наукової новизни й практичної значущості отриманих результатів. Вони не порушують цілісності дисертаційного дослідження, не знижують обґрунтованості сформульованих висновків і рекомендацій та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Хрустовського Сергія Григоровича на тему «Категоризація населених пунктів в механізмі оптимізації територіальної основи місцевого самоврядування в Україні» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є завершеним, цілісним науковим дослідженням. Сукупність отриманих теоретичних і практичних результатів забезпечує розв'язання важливого наукового завдання, що має істотне значення для галузі знань «Публічне управління та адміністрування».

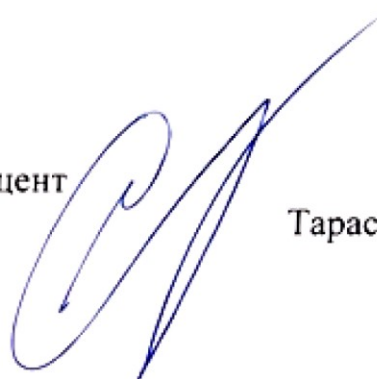
Дисертація за рівнем актуальності, наукової новизни та практичної значущості повною мірою відповідає вимогам чинного законодавства України, зокрема положенням пунктів 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

З огляду на викладене, здобувач Хрустовський Сергій Григорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

заступник директора з науково-педагогічної роботи Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка» кандидат наук з державного управління, доцент

«21» квітня 2026 р.

Тарас КИЦАК

Підпис засвідчую:
Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»
кандидат технічних наук, доцент

Роман БРИЛИНСЬКИЙ